

การสังเคราะห์และถอดองค์ความรู้การแนะแนวต้นแบบในประเทศไทย

Synthesis and Transcription of Knowledge model Guidance in Thailand

พระสมุห์โชคดี วชิรปญโญ¹, พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปญโญ², สายหยุด มีฤกษ์³
พรทิพย์ วรรณวิโรจน์⁴, พระครูปลัดมารุต วรมงโล⁵ และ ณัฐพร พิงธรรม⁶
Phrasamu Chokdee Vachirapanyo¹, Phrakrusangkarak Jakkrit Puripanyo², Sayyud Mererk³,
Porntip Wannawiroj⁴, Phrakrupalad Marut Woramangkalo⁵ and Natthaporn Puangtham⁶

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Faculty of Educations Mahachulalongkornrajavitayalaya Univesity, Thailand
Corresponding Author, Email: ¹rachokan2534@gmail.com

Retrieved: May 10, 2024; Revised: June 28, 2025; Accepted: June 29, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการแนะแนวต้นแบบในประเทศไทย 2) เพื่อสังเคราะห์และถอดองค์ความรู้กระบวนการแนะแนวต้นแบบในประเทศไทย 3) เพื่อนำเสนอองค์ความรู้และแนวทางกระบวนการแนะแนววิถีพุทธต้นแบบในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ได้ศึกษาข้อมูลเชิงลึกของการจัดกิจกรรมแนะแนวต้นแบบในสถานศึกษา จากการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ผู้มีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมแนะแนวเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ครูแนะแนวต้นแบบ และการสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 รูป/ท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรมแนะแนว โดยเลือกจากผู้ที่เป็นนักแนะแนวระดับต้น ๆ ของประเทศ เพื่อมาให้อินยข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพการแนะแนวต้นแบบในประเทศไทย การแนะแนวต้นแบบในประเทศไทยมุ่งพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมทั้งด้านการศึกษา อาชีพ และส่วนตัว-สังคม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน คำนึงถึงศักยภาพและความแตกต่างระหว่างบุคคล การแนะแนวครอบคลุมบริการ 5 ด้าน ได้แก่ การเก็บข้อมูลส่วนบุคคล สารสนเทศ การให้คำปรึกษา การจัดวางตัวบุคคล และการติดตามผล ซึ่งดำเนินการโดยครูแนะแนวที่มีคุณธรรม ความรู้ จรรยาบรรณ และบุคลิกภาพที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง วางแผนชีวิต และดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและสมดุล 2. สังเคราะห์และถอดองค์ความรู้กระบวนการแนะแนวต้นแบบในประเทศไทย จากการศึกษาและสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่าองค์ความรู้แนะแนวต้นแบบในประเทศไทยสามารถสังเคราะห์ได้ 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ ขอบข่ายการแนะแนว ครอบคลุม 3 ด้าน คือ ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ และด้านส่วนตัว และสังคม โดยมุ่งส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อการเรียนและการทำงาน ช่วยให้ผู้เรียนวางแผนชีวิตได้เหมาะสมตามศักยภาพ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การบริการแนะแนว ประกอบด้วยบริการ 5 ด้าน ได้แก่ การเก็บข้อมูลส่วนบุคคล สารสนเทศ การให้คำปรึกษา การจัดวางตัวบุคคล และการติดตามผล โดยใช้กระบวนการพัฒนาตนเองตามหลักแห่งปัญญา และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้เรียนกับเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง คุณลักษณะของครูแนะแนวที่ดี ต้องมีจรรยาบรรณวิชาชีพ ความรู้ความเข้าใจในศาสตร์แนะแนว ทัศนคติที่ดี บุคลิกภาพเหมาะสม และเป็นที่ยอมรับของผู้เรียน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาอย่างรอบด้านทั้งในปัจจุบันและอนาคต 3. แนวทางการแนะแนววิถีพุทธในประเทศไทย การผสมผสานหลักธรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนในสามด้านหลัก ได้แก่ 1) การศึกษา ส่งเสริมเจตคติที่ดีและการวางแผนการเรียนรู้ 2) อาชีพ สร้างความเข้าใจและเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่อาชีพ 3) ส่วนตัวและสังคม พัฒนาบุคลิกภาพและการมีปฏิสัมพันธ์ในสังคม บริการแนะแนวจะครอบคลุมการเก็บข้อมูล

การให้ข้อมูล การให้คำปรึกษา การจัดวางบุคคล และการติดตามผล โดยใช้หลักธรรมเป็นแนวทางสำคัญ
คุณลักษณะที่ครูแนะแนวควรมี ได้แก่ เมตตา จริยธรรม และการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์

คำสำคัญ: การแนะแนว; การแนะแนวต้นแบบในประเทศไทย; การแนะแนววิถีพุทธ

Abstract

This qualitative research aimed to: 1) investigate the current model of guidance services in Thailand, 2) synthesize and extract the core knowledge of the guidance process model in Thailand, and 3) propose a knowledge framework and a prototype model of Buddhist-based guidance in the Thai context. The study utilized in-depth data collection on exemplary guidance activities in educational institutions through document analysis and in-depth interviews with experienced practitioners in guidance services. Key informants included 12 experts in the field, selected for their prominent roles in national-level guidance practices, who confirmed findings from documents and interviews and provided further recommendations.

The findings revealed the following: 1. Current Model of Guidance Services in Thailand: Guidance practices in Thailand emphasize holistic development in education, career, and personal-social domains. These practices highlight learner participation, individual potential, and differences, and provide five core services: personal data collection, information services, counseling, placement, and follow-up. These are carried out by professional guidance counselors who possess ethical standards, knowledge, integrity, and appropriate personality traits to support students in self-understanding, life planning, and living a balanced and fulfilling life in society. 2. Synthesis and Knowledge Extraction of the Thai Guidance Model: Based on documentary analysis and expert interviews, three core components of the model were synthesized: (1) Scope of guidance encompassing educational, career, and personal-social domains, aiming to promote positive attitudes and support students in making life decisions aligned with their potential; (2) Guidance services comprising five key services that foster self-development through critical thinking and promote collaboration among students and relevant networks; (3) Qualities of effective guidance counselors including professional ethics, comprehensive knowledge of guidance principles, positive attitudes, appropriate personality, and trustworthiness to holistically support student development. 3. Buddhist-Based Guidance Model in Thailand: This model integrates Buddhist principles to support development in three main areas: (1) Education fostering positive learning attitudes and planning; (2) Career promoting understanding and readiness for career paths; and (3) Personal-social enhancing personality and social interaction. The five services remain central, but are guided by Buddhist teachings. Counselors are expected to embody qualities such as compassion, morality, and constructive communication, and apply Dhamma principles such as the Five Strengths (Pañcabalā), the Four Iddhipāda, Brahmavihāra, and Yonisomanasikāra in their guidance practice, ultimately supporting students toward self-actualization, well-being, and sustainable living.

Keywords: Guidance; Model Guidance in Thailand; Buddhist Guidance

บทนำ

การพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ เป็นเป้าหมายสำคัญของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ทางการศึกษาของประเทศไทยยังคงเผชิญกับปัญหาและความท้าทายหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มนักเรียนวัยเรียนที่ประสบปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ ขาดทักษะชีวิต ขาดการคิดวิเคราะห์เพื่อแยกแยะค่านิยมที่เหมาะสม ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยง เช่น การติดยาเสพติด การตั้งครุฑก่อนวัยอันควร และการขาดความสามารถในการวางแผนอนาคตการศึกษาและอาชีพของตน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กลุ่มพัฒนาระบบการแนะแนว, 2564)

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2560–2579 ได้ระบุถึงความจำเป็นในการปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 รวมถึงการส่งเสริมความสามารถในการปรับตัว มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสร้างสรรค์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) เช่นเดียวกับแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560–2564) ที่มุ่งเน้นให้เยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกมิติ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคต (กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2560)

ในบริบทของประเทศไทย การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมจากกระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ส่งผลให้เยาวชนไทยเผชิญกับปัญหาและแรงกดดันที่ซับซ้อนมากขึ้น จึงเกิดความต้องการในการจัดบริการแนะแนวที่ตอบโจทย์ต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง ซึ่งต่างจากบริบทการพัฒนาแนะแนวของประเทศตะวันตก เช่น สหรัฐอเมริกา ที่มีการพัฒนาจากปัญหาสังคมเฉพาะกลุ่มแล้วจึงขยายเป็นระบบที่ชัดเจนและได้รับการยอมรับจากรัฐบาล

ทั้งนี้ แนวคิดและทฤษฎีด้านการแนะแนวในสถานศึกษาสามารถนำมาประยุกต์ร่วมกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนให้เกิดผลอย่างยั่งยืน อันเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์และถอดองค์ความรู้การแนะแนวต้นแบบในประเทศไทย” ซึ่งมุ่งสร้างแนวทางการจัดอบรมและพัฒนาเครื่องมือเพื่อใช้กับครูแนะแนวในสถานศึกษา โดยใช้หลักพุทธธรรมเป็นฐานในการช่วยเหลือและพัฒนานักเรียนอย่างเป็นองค์รวม

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพการแนะแนวต้นแบบในประเทศไทย
- 2) เพื่อสังเคราะห์และถอดองค์ความรู้กระบวนการแนะแนวต้นแบบในประเทศไทย
- 3) เพื่อนำเสนอองค์ความรู้และแนวทางกระบวนการแนะแนววิถีพุทธต้นแบบในประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดและความสำคัญของการแนะแนวในสถานศึกษา

การแนะแนว (Guidance) หมายถึง กระบวนการช่วยเหลือนักเรียนให้เข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น และสามารถปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมทางการศึกษา อาชีพ และสังคมได้อย่างเหมาะสม (Helping, 2016) โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และการตัดสินใจ ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จในการใช้ชีวิตและการศึกษาของนักเรียน (สุคนธ์ สิ้นธพานนท์, 2560)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้กำหนดให้การแนะแนวเป็นหนึ่งในกลยุทธ์สำคัญของการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม โดยเฉพาะในบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เด็กและเยาวชนจึงต้องได้รับการพัฒนาให้มีทักษะชีวิต มีจิตสำนึกทางจริยธรรม และสามารถวางแผนอนาคตตนเองได้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กลุ่มพัฒนาระบบการแนะแนว, 2564)

2. การสังเคราะห์องค์ความรู้ (Knowledge Synthesis)

การสังเคราะห์องค์ความรู้หมายถึง การรวบรวม วิเคราะห์ และสรุปสาระสำคัญจากแหล่งข้อมูลหรือองค์ความรู้ต่าง ๆ เพื่อนำมาสร้างความเข้าใจใหม่ หรือระบบความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง (Dixon, 2000) ในบริบทของการแนะแนว การสังเคราะห์องค์ความรู้สามารถใช้เพื่อสร้างต้นแบบแนวทางการแนะแนวที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

3. การถอดองค์ความรู้ (Tacit to Explicit Knowledge)

การถอดองค์ความรู้ (Knowledge Extraction) เป็นกระบวนการนำความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) ซึ่งมักเกิดจากประสบการณ์ตรง เช่น ความเชี่ยวชาญของครูแนะแนว ออกมาเป็นความรู้ที่เป็นระบบ (Explicit Knowledge) ซึ่งสามารถถ่ายทอดและพัฒนาได้อย่างกว้างขวาง (Nonaka & Takeuchi, 1995) การถอดองค์ความรู้จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาแบบแผนการแนะแนวที่ยั่งยืน โดยสามารถใช้เป็นต้นแบบในการอบรมครูหรือพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีในโรงเรียนอื่น ๆ ได้

4. แนวแนะวิถีพุทธ (Buddhist-Oriented Guidance)

แนวแนะวิถีพุทธ คือ การบูรณาการหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เช่น อริยสัจ 4 อิทธิบาท 4 หรือพรหมวิหาร 4 เข้าไปในกระบวนการแนะแนว เพื่อเสริมสร้างสติ ความเข้าใจตนเอง และความเมตตาต่อผู้อื่น ซึ่งช่วยส่งเสริมการพัฒนาตนทั้งในด้านอารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ (สมชาย วงศ์วิเศษ, 2559) แนวทางนี้ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นในการแนะแนวเชิงคุณธรรม โดยเฉพาะในโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธ

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยของ ชีรนารถ จันทร์เต็ม (2562) เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการแนะแนวโดยใช้หลักพุทธธรรมในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา” พบว่า การใช้หลักพุทธธรรมร่วมกับกระบวนการแนะแนวสามารถช่วยให้นักเรียนมีจิตสำนึกที่ดีขึ้น วางเป้าหมายชีวิตได้ชัดเจน และมีความรับผิดชอบต่อตนเองมากขึ้น

ขณะที่การวิจัยโดย พัทรินทร์ สงวนสัตย์ (2563) เรื่อง “การถอดองค์ความรู้จากครูแนะแนวต้นแบบในโรงเรียนขนาดเล็ก” ชี้ว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงของครูแนะแนวที่มีความเชี่ยวชาญจะช่วยสร้างแนวทางการแนะแนวที่สามารถปรับใช้ได้จริงกับโรงเรียนที่มีบริบทแตกต่างกัน

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า การสังเคราะห์และถอดองค์ความรู้ด้านการแนะแนว โดยเฉพาะการแนะแนวเชิงบูรณาการกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีความจำเป็นอย่างยิ่งในบริบทของการศึกษาไทย ซึ่งเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว การถอดบทเรียนจากครูแนะแนวที่มีประสบการณ์จริงและสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้รูปธรรม จึงสามารถนำไปพัฒนาเครื่องมือหรือแนวทางการอบรมครูแนะแนวให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรมไทยและความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (KEY INFORMANTS) ครูแนะแนวจำนวน 4 ท่าน จากโรงเรียนที่เป็นศูนย์แนะแนวต้นแบบของแต่ละจังหวัด จำนวน 4 จังหวัด 4 โรงเรียน ประกอบด้วย จังหวัดกรุงเทพมหานคร 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนสตรีวัดอัมรินทร์ จังหวัดสงขลา 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย จังหวัดลำปาง 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนลำปางกัลยาณี และจังหวัดเชียงใหม่ 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย

ครูแนะแนวจากโรงเรียนในพื้นที่ จังหวัดสระบุรี จังหวัดอ่างทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดปทุมธานี จำนวน 8 ท่าน

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 12 รูป/ท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญในการจัดกรรมแนบ โดยเลือกจากผู้ที่เป็นนักแนะแนวระดับต้น ๆ ของประเทศ เพื่อมาให้อินย่นข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

แบบสัมภาษณ์ มีการสร้างและตรวจสอบดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับการแนะแนวต้นแบบในประเทศไทย 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 3) ประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการศึกษา กำหนดจุดประสงค์ในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 4) สร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ตามระเบียบวิธีวิจัยให้มีเนื้อหาสาระ 5) นำเสนอโครงร่างแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Validity) 6) ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือการวิจัยตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และ 7) จัดพิมพ์เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ให้เป็นฉบับสมบูรณ์สำหรับนำไปใช้จริงเพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้

แนวคำถามการสนทนากลุ่ม มีการสร้างและตรวจสอบดังนี้ 1) ประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และมากำหนดจุดประสงค์ในการสร้างคำถามการสนทนากลุ่ม 2) สร้างคู่มือการสนทนากลุ่มตามระเบียบวิธีวิจัยให้มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการสังเคราะห์และถอดองค์ความรู้การแนะแนวต้นแบบในประเทศไทย และ 3) กำหนดวันสนทนากลุ่ม (Focus group)

เครื่องมือในการวิจัย

1) แบบสัมภาษณ์ (Interviewing) การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interview) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ครูแนะแนว จากโรงเรียนที่เป็นศูนย์แนะแนวต้นแบบของจังหวัด จำนวน 4 จังหวัด 4 โรงเรียน จำนวน 4 คน กลุ่มที่ 2 เป็นครูแนะแนวจากโรงเรียนในพื้นที่ จังหวัดสระบุรี จังหวัดอ่างทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดปทุมธานี จำนวน 8 คน รวมผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกในการสัมภาษณ์ จำนวน 12 คน

2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นการสนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 รูป/คน เพื่อระดมความคิดเพื่ออินย่นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก ทั้งนี้พร้อมทั้งเป็นผู้ให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) แบบสัมภาษณ์

(1) ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อขอสัมภาษณ์ถึงประเด็นของการดำเนินการวิจัย

(2) ผู้วิจัยส่งแบบสัมภาษณ์พร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งนัดวัน เวลา สถานที่ ในการสัมภาษณ์

(3) ดำเนินการศึกษาจากภาคสนาม (Field Studies) สัมภาษณ์ตามวัน เวลา สถานที่ ตามที่นัดหมายเพื่อเก็บข้อมูล และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2) การสนทนากลุ่ม

(1) ขั้นตอนการเตรียมการ ประกอบด้วย การกำหนดวันการสนทนากลุ่ม (Focus Group) การจัดทำกำหนดการสนทนากลุ่ม การจัดทำหนังสือเชิญประธานพร้อมคำกล่าวเปิด และคำกล่าวรายงานต่อประธาน การประสานงานเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ การขออนุมัติใช้สถานที่พร้อมสื่อทัศนูปกรณ์ในการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ และการจัดทำเอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ประกอบด้วยแบบคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

(2) ขั้นตอนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ประกอบด้วย (2.1) การนำเสนอข้อมูลร่างสังเคราะห์และถอดองค์ความรู้การแนะแนวต้นแบบในประเทศไทย (2.2) การดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group) (2.3)

การจดบันทึกรายละเอียดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และข้อเสนอแนะ การบันทึกเสียงโดยใช้อุปกรณ์ การบันทึกภาพเคลื่อนไหวและภาพนิ่ง (2.4) การถอดเทปและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม แล้วจัดบันทึกลักษณะการบรรยาย (Descriptive) เพื่อที่จะนำข้อมูลวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ใหม่ วิเคราะห์ผลการศึกษานี้จะใช้แบบการวิเคราะห์ตามหลักทฤษฎี ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

- 1) แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สังเคราะห์และถอดองค์ความรู้การแนะแนวต้นแบบในประเทศไทย
- 2) การสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ผลการวิจัย

1. สภาพการแนะแนวต้นแบบในประเทศไทย

การพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญาตามศักยภาพของตนในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเป็นสิ่งสำคัญ (การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การแนะแนวระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2543) สภาพการแนะแนวต้นแบบในประเทศไทยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการบูรณาการแบบองค์รวมทั้งด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม เติบโตตามศักยภาพ เพื่อให้มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคมมีภูมิคุ้มกัน มีความพอเพียง มีความสุข มีคุณลักษณะของพลเมืองไทยที่ดี โดยให้ทุกส่วนทุกฝ่ายของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ทั้งนี้การดำเนินงานแนะแนวจะครอบคลุมผู้เรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติ และคำนึงถึงศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์เป็นสำคัญกระบวนการแนะแนวเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียน ได้รู้จักและเข้าใจตนเองอย่างถูกต้อง รู้ขอบเขตความสามารถของตน เห็นคุณค่าของตน มีทักษะและวิจรรณญาณในการ ตัดสินและแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองอย่างฉลาด และวางแนวทางการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและรู้เท่าทัน สามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี มีสุขภาพจิตที่ดี เป็นสมาชิกที่ดี มีประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคม (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2550)

แผนพัฒนาการแนะแนวระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบัน (พ.ศ. 2561-2565) ซึ่งมีวิสัยทัศน์การแนะแนวให้นักเรียนมีสมรรถนะด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม มีสุขภาพที่ดี มีทักษะชีวิตและทักษะที่สำคัญจำเป็นในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 1) พันธกิจการแนะแนว 2) เป้าหมายการแนะแนว

1) **ขอบข่ายการแนะแนวต้นแบบในประเทศไทย** แนะแนวเป็นงานบริการแนะแนวในโรงเรียนที่มุ่งให้ความช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่าง ๆ เป็นงานที่มีขอบข่ายการแนะแนวที่ชัดเจน 3 ด้าน

(1) การแนะแนวด้านการศึกษา การแนะแนวด้านการศึกษา เป็นการสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียน การวางแผนการจัดการการเรียนรู้ ช่องทางและการเลือกศึกษาต่อ ตลอดทั้งการสร้างนิสัยการเรียนรู้ตลอดชีวิต

(2) การแนะแนวด้านอาชีพ การแนะแนวด้านอาชีพ เป็นการสร้างเจตคติที่ดีต่อการทำงาน รับผิดชอบต่อโลกของอาชีพ ตัดสินใจและวางแผนด้านอาชีพ การเตรียมความพร้อมและพัฒนาตนเอง ตลอดจนมีทักษะในการประกอบอาชีพ

(3) การแนะแนวด้านส่วนตัวและสังคม การแนะแนวด้านส่วนตัวและสังคม เป็นการรู้จักและเห็นคุณค่าของตนเอง การรู้จักปรับตัวและแก้ปัญหา การพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะทางสังคม เพื่อให้มีบุคลิกภาพสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี

2) การบริการแนะแนวต้นแบบในประเทศไทย การบริการแนะแนวก็ยังคงประกอบไปด้วยกระบวนการของการให้บริการในแต่ละด้านทั้งหมด 5 บริการ

(1) บริการเก็บข้อมูลส่วนบุคคล การแนะแนวที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยคำนึง ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ โดยใช้กระบวนการรู้จัก และเข้าใจตนเอง และผู้อื่น

(2) บริการสารสนเทศ งานเผยแพร่ข่าวสารความรู้ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในด้านการศึกษา อาชีพและสังคมอย่างกว้างขวางสามารถนำความรู้ในด้านการศึกษาและอาชีพไปพิจารณาและตัดสินใจเลือกแนวทางการศึกษา การประกอบอาชีพ และปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

(3) บริการให้คำปรึกษา การพูดคุยกับผู้เรียนเพื่อช่วยให้เข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การป้องกันปัญหา ตัดสินใจแก้ปัญหาหรือพัฒนาในสิ่งที่ตนเองปรารถนาอย่างเหมาะสม โดยผู้รับบริการให้คำปรึกษาพร้อมที่รับผลที่จะเกิดขึ้นตามมา หลังจากการตัดสินใจกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดของตน

(4) บริการจัดวางตัวบุคคล (Placement Service) คือบริการที่จัดขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เรียนทางด้านการเพิ่มพูนประสบการณ์ การได้รับการสงเคราะห์ตามควรแก่กรณี เป็นงานที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากการฝึกฝนหรือการช่วยเหลือ ขณะที่อยู่ในสถานศึกษาหรือเมื่อจบการศึกษาไปแล้ว

(5) ติดตามผลและประเมินผล

บริการวิจัย คืองานวิจัยและการติดตามผลการดำเนินงานการจัดการจัดบริการต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน โดยแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่ 1 งานติดตามผล เป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลที่ได้จากการจัดบริการแนะแนวและนำผลมาสรุปให้ชัดเจน เพื่อประโยชน์ในการจัดบริการแนะแนวให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด ลักษณะที่ 2 งานประเมินผล เป็นการพิจารณาผลที่ได้จากการดำเนินโครงการแนะแนวว่ามีคุณค่ามากน้อยเพียงใด

3) บุคลากรทางการศึกษา/ครูแนะแนว

(1) มีจรรยาบรรณวิชาชีพ เคารพสิทธิและไม่แสวงผลประโยชน์จากผู้รับบริการ รักษาความลับของผู้รับบริการได้เป็นอย่างดี เป็นผู้ที่ต้องยอมรับความสามารถของตนเอง รักษามาตรฐานของการให้บริการ ยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ มีการพัฒนาตนเองให้ทันกับยุคสมัย มีความเอาใจใส่ช่วยเหลือด้วยความเป็นธรรมแก่ทุกคน โดยปราศจากอคติ มีความยอมรับและศรัทธาในวิชาชีพ เต็มใจให้บริการบนฐานของความแตกต่างของผู้รับบริการ

(2) มีความรู้ ความเข้าใจ ในวิชาชีพ มีความเข้าใจในมนุษย์ตามหลักจิตวิทยา เข้าใจกระบวนการจิตวิทยาแนะแนวทั้ง 5 บริการ คือ รู้จักข้อมูลผู้รับบริการ ให้บริการข้อมูลสารสนเทศ รู้จักการจัดวางตัวบุคคลให้ตรงตามความรู้ ความสามารถ ตามอัตภาพของผู้รับบริการ ให้คำปรึกษาได้อย่างมีกระบวนการที่ถูกต้องตามหลักการทางจิตวิทยา และคอยติดตามผลการให้บริการจากผู้รับบริการ

(3) เจตคติที่ดีต่องานบริการ มีทัศนคติในทางบวกต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง ต่อผู้รับบริการ และต่อสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

(4) มีบุคลิกภาพดี เป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตที่ดี มีอารมณ์มั่นคง เบิกบานแจ่มใส มีความคิดเชิงบวก เป็นแบบอย่างที่ดีในทุก ๆ ด้าน ทั้งการดำเนินชีวิตที่พอเพียง สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี มีความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหา คิดอย่างเป็นระบบ มีเหตุ มีผล

(5) มีคุณธรรม มีลักษณะที่เป็นมิตร น่าเข้าใกล้ เป็นที่พึ่งได้ สื่อสารได้อย่างสร้างสรรค์ ให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นเมื่อเข้าไปรับบริการ มีความเมตตา กรุณา มีความเอื้อเฟื้อ ซื่อสัตย์ และอดทน ต่อการให้บริการ

2. สังเคราะห์และถอดองค์ความรู้กระบวนการแนะแนวต้นแบบในประเทศไทย

จากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการให้บริการแนะแนว สามารถสังเคราะห์และถอดองค์ความรู้กระบวนการแนะแนวต้นแบบในประเทศไทยใน 3 ประเด็น ได้ดังนี้

1) ขอบข่ายการแนะแนวต้นแบบในประเทศไทย งานแนะแนวมีขอบข่ายการแนะแนว 3 ด้าน ประกอบด้วย การแนะแนวทางการศึกษา การแนะแนวด้านอาชีพ และการแนะแนวส่วนตัวและสังคม จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ นำมาสังเคราะห์สรุปได้ว่า ขอบข่ายการแนะแนวต้นแบบในประเทศไทย มี 3 ด้าน ประกอบด้วย การแนะแนวทางการศึกษา การแนะแนวด้านอาชีพ และการแนะแนวด้านส่วนตัวและสังคม เป็นการสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียน วางแผนและเลือกการเรียนได้ตรงตามที่คุณเรียนถนัด สร้างนิสัยการเรียนรู้อย่างดี และเมื่อเลือกเรียนที่ตนเองสนใจ และถนัด ส่งผลให้ผลการเรียนดี และช่วยส่งเสริมในการนำไปประกอบอาชีพ เลือกอาชีพได้เหมาะสม ทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างยั่งยืนและมีความสุข

2) การบริการแนะแนวต้นแบบในประเทศไทย เป็นการจัดการบริการศาสตร์ของงานแนะแนว ประกอบด้วยงานบริการ 5 บริการ คือ บริการเก็บข้อมูลส่วนบุคคล บริการสารสนเทศ บริการให้คำปรึกษา บริการจัดวางตัวบุคคล และบริการติดตามผล จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ นำมาสังเคราะห์ สรุปได้ว่า บริการแนะแนว 5 บริการ ประกอบด้วย บริการเก็บข้อมูลส่วนบุคคล บริการสารสนเทศ บริการให้คำปรึกษา บริการจัดวางตัวบุคคล และบริการติดตามผล โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ โดยใช้กระบวนการรู้จัก และเข้าใจตนเอง กระบวนการแห่งปัญญา ในการแสวงหาข้อมูล การวางแผน การตัดสินใจ และการแก้ไขปัญหา ซึ่งการพัฒนาบุคคลจะยึดหลักการมีส่วนร่วมของเครือข่ายที่เป็นผู้ให้และผู้รับอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นกัลยาณมิตร ผู้เรียนได้มีโอกาสแสวงหาความก้าวหน้า ได้พัฒนาประสบการณ์และปรับปรุงตนเองในด้านต่าง ๆ

3) คุณลักษณะของครูแนะแนวที่ดี ครูผู้ทำหน้าที่แนะแนวมีบทบาทสำคัญที่จะทำให้งานแนะแนวดำเนินไปอย่างเต็มประสิทธิภาพส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน ดังนั้นครูผู้ทำหน้าที่นี้จึงต้องมีคุณลักษณะบางประการ และจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ พบว่า คุณลักษณะที่สำคัญของครูแนะแนวที่ดีต้องมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ มีความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพ และต้องมีเจตคติที่ดีต่อการแนะแนว เพราะการแนะแนวเป็นพื้นฐานของการศึกษา ส่งผลถึงอาชีพในอนาคต และช่วยให้ผู้เรียนอยู่ร่วมสังคมได้อย่างมีความสุข อีกทั้งครูแนะแนวควรมีบุคลิกภาพที่ดี น่าเคารพ น่านับถือ ทำให้ผู้เรียนรู้สึกไว้วางใจ

3. แนวทางการแนะแนววิถีพุทธต้นแบบในประเทศไทย ประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่ ขอบข่ายการแนะแนววิถีพุทธ 3 ด้าน คือ การแนะแนวทางการศึกษา การแนะแนวด้านอาชีพ และการแนะแนวด้านส่วนตัวและสังคม โดยการให้บริการแนะแนว 5 บริการ คือ บริการสำรวจข้อมูลรายบุคคล บริการสารสนเทศ บริการให้คำปรึกษา บริการจัดวางตัวบุคคล และบริการติดตามผลและประเมินผล ผู้ให้บริการแนะแนว คือ ครูแนะแนว/บุคลากรทางการศึกษามีหลักธรรมประจำตัว เป็นครูแนะแนววิถีพุทธ และสามารถผสมผสานหลักธรรมในขอบข่ายการแนะแนววิถีพุทธ การบริการแนะแนววิถีพุทธ ดังนี้

1) ขอบข่ายการแนะแนววิถีพุทธ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) ด้านการศึกษา มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน เทคนิคการเรียน การวางแผนการเรียน แนวทางการศึกษาต่อเพื่ออาชีพ 2) ด้านอาชีพ รู้จักลักษณะอาชีพ มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพ การเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพและการปรับตัวการทำงาน/อาชีพ 3) ด้านส่วนตัวและสังคม รู้จัก เข้าใจตนเอง พัฒนาบุคลิกภาพ อารมณ์ สุขภาพกายให้ใจดี

ขอบข่ายการแนะแนววิถีพุทธ เริ่มจากส่งเสริมให้ครูแนะแนว หรือบุคลากรทางการศึกษาที่ทำหน้าที่ให้บริการแนะแนวให้มีความรู้ ความเข้าใจหลักธรรม ได้แก่ กัลยาณมิตร ไตรสิกขา พละ 5 อิทธิบาท 4 พรหมวิหารธรรม มรรคมงคล 8 และโยนิโสณมสิการ การนำหลักธรรมที่เกี่ยวข้องมาผสมผสานในการจัดกิจกรรมหรือบริการแนะแนว ตามขอบข่ายด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม เพื่อส่งเสริม ป้องกัน แก้ไขพฤติกรรมของผู้เรียน บุคลากรทางการศึกษา/ครูแนะแนว เป็นผู้กระตุ้นในการเรียนรู้ สอนให้เขามีกระบวนการคิดหน้าที่ของครูแนะแนวไม่ใช่แค่ นำความรู้ไปให้ผู้เรียน แต่ต้องแนะแนวให้ผู้เรียนสามารถศึกษา เรียนรู้ตลอดชีวิต การศึกษาเพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมผู้เรียน กระบวนการแนะแนววิถีพุทธเป็นการเปลี่ยนแปลงชีวิต จิตใจของผู้เรียน ซึ่ง

เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตตามวิถีทางมรรคร่วมกับไตรสิกขา หมายความว่าถึงการฝึกการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น ฝึกพฤติกรรมของบุคคล ฝึกความเข้มแข็งภายในจิตใจ การมีสุขภาพที่ดีงามสดใส เพื่อเป็นสิ่งที่เกื้อหนุนในปัญหาสามารถความคิดพิจารณาต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง การดำเนินชีวิตโดยที่มีพุทธศาสนาเป็นหลักจะทำให้ผู้เรียนบรรลุถึงจุดมุ่งหมายในชีวิต ก็คือการพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพการศึกษา อาชีพ มีอิสระปราศจากทุกข์

2) บริการแนะแนววิถีพุทธ เป็นกระบวนการพื้นฐานของงานแนะแนวมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการส่งเสริมพัฒนาการ การป้องกันปัญหา และการแก้ไขปัญหาของผู้เรียน และเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนเจริญงอกงามและพัฒนาได้อย่างเต็มที่ และในบริการแนะแนววิถีพุทธประกอบด้วย 5 บริการ คือ บริการศึกษารวบรวมข้อมูล บริการสนเทศ บริการให้การปรึกษา บริการจัดวางตัวบุคคล และบริการติดตามผล บรูณาการพละ 5 เป็นธรรมชาติประจำใจของครูแนะแนว มีศรัทธา (ความเชื่อ) วิริยะ (ความเพียร) สติ (ระลึกได้) สมาธิ (ความต้องมั่นในจิต) ปัญญา (ความรู้ทั่วชัด) เพื่อให้มีใจที่มั่นคงในการให้บริการแนะแนว เมื่อเจอสิ่งที่มีกระทบครูแนะแนวต้องมีความเชื่อในตนเองและผู้เรียน มีความเพียรในการให้บริการ ระลึกในทำหน้าที่ และมีความรอบรู้ในขอบข่ายการแนะแนวและบริการแนะแนว และมีอิทธิบาท 4

3) ครูแนะแนววิถีพุทธ ครูแนะแนว/บุคลากรทางการศึกษาที่ทำหน้าที่ให้บริการแนะแนวที่ได้รับการส่งเสริมหลักธรรมกัลยาณมิตร ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายนอก “มีเมตตารักใคร่ พาทำความดี” มีคุณสมบัติ มีความเป็นกัลยาณมิตรอย่างตั้งใจ คือ น่ารัก (ปิโย) มีบุคลิกภาพดีชวนมอง การทำตัวเป็นที่รักต่อศิษย์และบุคคลทั่วไป น่าเคารพ (ครุ) ผู้หนักแน่นความรู้และคุณธรรม น่านับถือ ทำให้รู้สึกปลอดภัย “สอนให้รู้ ทำให้ดูอยู่ให้เห็น” การอบรมตน (ภวนีโย) พัฒนาตนไม่หยุดแสวงหาความรู้ ต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต พุดให้ได้ผล (วัตตาคะ) คำพูดประโยคเดียวแล้วให้ได้ผล จะพุดให้ได้ผล ครูแนะแนวต้องเปิดใจรับฟัง ทนต่อถ้อยคำ (วณักขโม) ครูแนะแนวทำหน้าที่เหมือนช่างปั้นหม้อ เวลาคนต้องพุดค่อยๆ อย่าเบื่อนในการให้คำสอน ทนต่อคำถามของผู้เรียน ทนต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ ไม่ต้องเก็บมาคิด แกล้งเรื่องล้าลึกได้ (คัมภีรัง กถัง กัตตา) ให้บริการแนะแนวด้านไหนต้องศึกษาให้เข้าใจก่อน ต้องอ่าน ต้องศึกษาให้จนหายเป็นของเราเองไม่ใช่ท่องจำ “อย่าพุดเรื่องที่ตนเองไม่เข้าใจ” ให้การแนะแนวตามความแตกต่างระหว่างบุคคล เลือกใช้ภาษาให้เหมาะสม ไม่แนะแนวในทางที่ผิด (โน อัญญาเน นิโยชเย) “ต้องมีจรรยาบรรณ”

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายใน “คิดเป็น” ดังปรัชญาขงจื้อ “เรียนโดยไม่คิดเสียเวลาเรียน ฟังโดยไม่คิดเสียเวลาฟัง คิดโดยไม่เรียน เป็นอันตราย” การคิดอย่างฉลาดหรือฉลาดคิด ครูแนะแนว/บุคลากรทางการศึกษาต้องคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ จะคิดได้ต้องจำได้ ถึงจะเอาไปคิด “ฉลาด ต้องมีลำดับขั้นตอน” ฉลาดคิดคือ สอนให้รู้ (เก่ง) และดี คือ

1) คิดเพื่อพัฒนาปัญญา (อุปายนมนสิการ) (to know) (1) คิดแบบอริยสัง 4 ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค (2) คิดแบบวิภังชวาท (คิดแยกแยะ มองหลายมุม) อคติ 4 (ถ้าเองเพราะชอบ ชัง หลง กลัว) ต้องฟังให้รอบด้านเพื่อลดอคติ มองมุมเดียว (เอกังสวาท) ทำให้เห็นไม่รอบด้านแล้วตัดสินใจ

2) คิดเพื่อพัฒนาคุณธรรม (อุปาทกมนสิการ) คิดให้เกิดความดี ความงาม พัฒนาคุณธรรม เมตตา มองแง่ดี มองข้ามสิ่งไม่ดี “มองโลกแง่ดีมีผล”

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการแนะแนวต้นแบบในประเทศไทย จากการศึกษาสภาพการแนะแนวในสถานศึกษาพบว่าการแนะแนวต้นแบบในประเทศไทยได้มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม ครอบคลุมทั้งด้านการศึกษา อาชีพ และส่วนตัว-สังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Gysbers and Henderson (2012) ที่เสนอว่าการแนะแนวควรมีความเป็นองค์รวม (Comprehensive Guidance Program) โดยครอบคลุมพัฒนาการทุกด้านของผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเติบโตที่สมดุลและมีคุณภาพรูปแบบการแนะแนวในประเทศไทยยังเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และ

คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยให้บริการตาม 5 ด้าน ได้แก่ การเก็บข้อมูลส่วนบุคคล การให้ข้อมูลสารสนเทศ การให้คำปรึกษา การจัดวางตัวบุคคล และการติดตามผล ซึ่งดำเนินการโดยครูแนะแนวที่มีคุณธรรม จรรยาบรรณ บุคลิกภาพ และทัศนคติที่ดีต่อผู้เรียน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กลุ่มพัฒนาระบบการแนะแนว, 2564) สิ่งเหล่านี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุคนธ์ สินธพานนท์ (2560) ที่ชี้ว่าคุณลักษณะของครูแนะแนวที่มีประสิทธิภาพจะเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักตนเอง วางแผนชีวิต และปรับตัวในสังคมได้อย่างสมดุล

2. การสังเคราะห์และถอดองค์ความรู้กระบวนการแนะแนวต้นแบบในประเทศไทย ผลการสังเคราะห์และถอดองค์ความรู้จากผู้ที่เกี่ยวข้องในภาคสนาม พบว่าองค์ความรู้ด้านการแนะแนวสามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ขอบข่ายของการแนะแนว ครอบคลุมทั้งด้านการศึกษา อาชีพ และส่วนตัว สังคม 2) กระบวนการบริการแนะแนว ที่อิงตามหลักการ 5 ด้าน และส่งเสริมความร่วมมือกับเครือข่าย 3) คุณลักษณะของครูแนะแนว ที่ต้องมีทั้งความรู้ ทัศนคติที่ดี บุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือ และจริยธรรม การสังเคราะห์ในลักษณะนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Nonaka and Takeuchi (1995) ที่กล่าวว่า การถอดองค์ความรู้จากประสบการณ์ตรงจะช่วยให้เกิดความรู้ที่สามารถจัดระบบ ถ่ายทอด และนำไปพัฒนาต่อยอดในองค์กรหรือระบบการศึกษาได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรินทร์ สงวนสัตย์ (2563) ซึ่งระบุว่า การถอดบทเรียนจากครูแนะแนวในพื้นที่จริง จะนำไปสู่การพัฒนาแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของสถานศึกษา

3. แนวทางการแนะแนววิถีพุทธในประเทศไทย แนวทางการแนะแนววิถีพุทธถือเป็นการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าไปในกระบวนการแนะแนว เพื่อส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านทัศนคติ การรู้จักตนเอง การวางแผนชีวิต และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขและสร้างสรรค์ โดยครอบคลุมการแนะแนวใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ และด้านส่วนตัว สังคม หลักธรรมที่นำมาใช้ เช่น อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 หรืออริยสัจ 4 สามารถทำหน้าที่เป็นกรอบในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและจิตใจของผู้เรียนให้มีความมั่นคงและเติบโตอย่างมีคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สมชาย วงศ์วิเศษ (2559) ที่เห็นว่าแนะแนววิถีพุทธสามารถส่งเสริมผู้เรียนให้มีสติ ปัญญา และความเข้าใจในชีวิต ทั้งนี้ ครูแนะแนวในบริบทวิถีพุทธควรมีเมตตา จริยธรรม และการสื่อสารที่สร้างสรรค์ เพื่อให้สามารถช่วยเหลือผู้เรียนได้อย่างลึกซึ้งและเป็นองค์รวม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

(1) องค์กรที่เกี่ยวข้อง ควรนำผลการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา หรือนวัตกรรมการบริหารการศึกษา เพื่อจะช่วยให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของการศึกษาผู้เรียนและชุมชน และพัฒนาการบริหารจัดการศึกษา เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นคล่องตัวในการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน

(2) การส่งเสริมแนวทางการศึกษาระดับจังหวัด ตอบใจทย์การจัดการศึกษาตามความต้องการและทุนเดิมของพื้นที่เป็นโมเดลพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษาการถ่ายทอดความรู้ใช้ อินเทอร์เน็ต (Internet) จะทำหน้าที่เหมือนห้องสมุดแหล่งข้อมูลทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลด้านวิทยาศาสตร์ วิศวกรรม ศิลปกรรม สังคมศาสตร์ กฎหมาย ความบันเทิง และการพักผ่อนหย่อนใจ และบูรณาการหลักพุทธธรรม คือ หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อสร้างเป็นกลไกการพัฒนาและการบริหารสถานศึกษา พัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์

(3) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วางนโยบายส่งเสริมแนวทางการพัฒนาพื้นที่ นวัตกรรมทางการศึกษา MCU Model อันเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน แต่ต้องมีการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- (1) ควรศึกษาตัวประกอบ ตัวชี้วัดการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา
- (2) ควรศึกษาผลกระทบจากการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาทั้งจากชุมชนและตัวผู้เรียน
- (3) ควรศึกษาต่อยอดการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาในภาวะวิกฤต ผู้บริหาร ควรสนับสนุนให้บุคลากรทางการศึกษาที่ทำงานแนะแนวได้จัดกิจกรรม หรือปรับการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาด้านทักษะชีวิตให้กับนักเรียน ส่งเสริมให้เห็นความสำคัญของงานแนะแนวมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (2560). *แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560–2564)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). *การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การแนะแนวระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555–2559*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555. (2555). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 129 ตอนที่ 63 ก.
- พัชรินทร์ สงวนสัตย์. (2563). การถอดองค์ความรู้จากครูแนะแนวต้นแบบในโรงเรียนขนาดเล็ก. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 18(2), 101–115.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. (2550). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก.
- วันัญญา แก้วปาน. (2565). การจัดการบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*, 33(1), 111–125.
- สมชาย วงศ์วิเศษ. (2559). *การแนะแนววิถีพุทธในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้วิถีพุทธ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). *แผนพัฒนาการแนะแนวและแนวทางการจัดกิจกรรมแนะแนว ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2561–2565) ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2580)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กลุ่มพัฒนาระบบการแนะแนว. (2564). *แนวทางการพัฒนาและขับเคลื่อนการแนะแนวในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กลุ่มพัฒนาระบบการแนะแนว. (2564). *แนวทางการพัฒนาและขับเคลื่อนการแนะแนวในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กลุ่มพัฒนาระบบการแนะแนว. (2564). *กิจกรรมแนะแนวแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (หน้า 5)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สุคนธ์ สินธพานนท์. (2560). *การแนะแนวในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Gysbers, N. C., & Henderson, P. (2012). *Developing and managing your school guidance and counseling program* (5th ed.). USA.: American Counseling Association.
- Nonaka, I., & Takeuchi, H. (1995). *The knowledge-creating company: How Japanese companies create the dynamics of innovation*. New York: Oxford University Press.